

Från ett könsneutralt till ett inkluderande språk

Lena Lind Palicki

Den svenska språkvårdens syn på kön i språket har förskjutits från fokus på könsneutralitet till ett bredare perspektiv på inkludering. Från Språkriktighetsboken (2005) till Språkrådet rekommenderar (2023) kan man följa hur frågor om pronomen, yrkesbeteckningar och adjektivböjningar successivt vidgats till att omfatta fler aspekter av identitet och representation. Introduktionen av hen blev en vändpunkt, och dagens språkvård tar hänsyn till aspekter som rör makt, självbenämning och intersektionella perspektiv.

Den svenska språkvårdens hållning

Språkvården i Sverige har traditionellt stått för en könsneutral hållning. Könsneutrala beteckningar – som *justerare* istället för *justeringsman* – har förespråkats när det har varit möjligt. Men även traditionellt manligt könade former – som *lärare* istället för *lärarinna* – har lyfts fram som ”könsneutrala” varianter. Det har även gällt *han* som generiskt pronomen, som länge sågs som en ”könsneutral” form för att ange någon av okänt kön.

Denna allmänna hållning har inte mött särskilt mycket motstånd i språkvetarkretsar om man ser till perioden från 1970-talet till runt 2010, men protesterna har funnits desto mer i andra kretsar, och under det senaste decenniet har andra perspektiv gjort sig gällande.

I den här artikeln gör jag några nedslag i språkvårdslitteraturen, speciellt den som är utgiven av Språkrådet och dess föregångare, i syfte att visa språkvårdens val av frågor kopplade till kön, och visa hur resonemangen har gått. Jag gör också nedslag i det motstånd som väckts mot språkvårdens uppfattning, och visar den fokusförflyttning som jag vill mena har ägt rum under det senaste decenniet. Jag tar min utgångspunkt i *Språkriktighetsboken* från 2005 och landar tjugo år senare i de frågor som Språkrådet hanterar idag.

Språkriktighetsboken

Språkrådets föregångare Svenska språknämnden gav 2005 ut *Språkriktighetsboken*. Det är en diskuterande handbok i språkriktighetsfrågor som syftar till att ”grundligt belysa närmare ett hundratal av de vanligaste och viktigaste

språkriktighetsfrågorna i svenskan” (2005, s. 5). Boken ger både bakgrund, resonemang och rekommendationer.

Kapitlen som belyser kön är tre:

- könsneutralt pronomen – han, hon, hen eller den
- könsneutrala eller könsbundna personbeteckningar – riksdagsman och riksdagskvinna eller riksdagsledamot?
- adjektivets a- och e-former – den nya/nye läraren.

Dessa teman får ses som klassiska och representativa för vad som diskuterades inom språkvården vid den här tiden, och vad som hade diskuterats under de närmast föregående decennierna.

När det gäller könsneutralt pronomen formulerades problemet som att det är svårt att veta vilket pronomen man ska ta till när könstillhörigheten är obekant eller irrelevant: ”Vilket pronomen är rimligast att ta till i en mening som *Om någon vill röka får X göra det på balkongen?* Frågan gäller alltså vilket pronomen vi ska använda om vi vill formulera oss könsneutralt” (2005 s. 75). I bakgrunden lyfts fram att *han* traditionellt har använts i skriftspråket ”i sammanhang där båda könen avsetts eller när den åsyftande personens kön varit obekant eller irrelevant” (s. 75). *Språkriktighetsboken* lyfter också fram undantag, eller fall där föreställningar om att det mest gäller kvinnor har föresvävat, till exempel i meningar som *Om en forskollärare vill ha semester i juli, måste hon anmäla det ett halvår i förväg*. Undantag har också alltid gjorts om pronomenet syftar på ordet *människa*.

Man konstaterar att kritik mot detta bruk länge har förekommit, främst för att det återskapar en könshierarkisk världsbild, men också för att det kan leda till missförstånd. Det fastslås att omvärldskunskap och sammanhang minimerar risken för missförstånd men att det är ”otillfredsställande att vi i könsneutrala sammanhang använder ett pronomen som många i första hand associerar till det ena könet” (s. 76).

Strategierna som föreslås är flera. Man kan helt undvika problemet genom att formulera sig utan pronomen – sätt som att passivera, upprepa substantivet, använda en konstruktion med *den som*, substantivera, använda *man* eller använda en pluralkonstruktion fungerar i många sammanhang smidigt, även om alla dessa sätt kringgår problemet utan att egentligen lösa det, och det konstateras att det är ”opraktiskt” (s. 77).

En annan strategi som diskuteras är att bestämma sig för att använda ett enda könsneutralt pronomen, och en rad sådana diskuteras samtidigt som det

konstateras att de tacklar problemet olika bra och att det går att invända mot alla. Man skulle kunna bestämma sig för att använda antingen *han* eller *hon* (eller växla mellan dessa i samma text), men det avfärdas "av lätt insedda skäl" (s. 78) eftersom dessa pronomen främst används könsspecifikt. En möjlighet som diskuteras är att använda *denne*, vilket inte är helt ovanligt i författningstext, men det avfärdas av samma skäl som att använda *han* eller *hon* – det syftar i första hand på personer av manligt kön. Ett bättre alternativ tycker man det är att samordna *han* och *hon*. Tänkbara samordningskonstruktioner är *han eller hon*, *hon eller han*, *han/hon* eller *hon/han*. Nackdelen är att konstruktionerna kan vara otympliga och leder till ett "tungfotat språkbruk" vilket blir "arbetsamt för skribenten, irriterande för läsaren" (s. 78). Ännu en strategi som dryftas är att använda *vederbörande* – fördelen är att det är könsneutralt, nackdelen att det har en viss stilprägel.

Möjligheten att skapa ett helt nytt pronomen diskuteras också och man menar att den möjligheten har "tilltalat en del djärva språkvetare" (s. 78). Varianter som föreslagits är *ben*, *bän*, *bin*, *baon*, *hoan*, *bn* och *b-n*. *Språkriktighetsboken* är dock avfärdande och konstaterar att "utsikterna för att någon av de nyskapande varianterna ska kunna etablera sig i det allmänna språkbruket får nog sägas vara minimala. Det är svårt att lansera pronomen från ingenting i ett så stabilt språksystem som svenskan, där uppsättningen av pronomen i stort sett är fast" (s. 78). Ingen förstod nog då vilken förändring som var på väg, bara ett decennium senare. Det kan vi idag konstatera, jag återkommer till det.

Istället förespråkas något som kan ses som djärvt för sin tid – att använda pronomenet *den*. Det har fördelarna att det är kort och lätthanterligt, och att det redan har förankring i språket. Det konstateras att bruket av *den* verkar vara på frammarsch. Nackdelarna är att *den* saknar etablerad genitivform, kan leda till att individen förtingligas och att *den* därför kan uppfattas som nedlåtande, samt att risken för missförstånd kan öka eftersom *den* har samma form i både subjekts- och objektsställning och dessutom kan syfta både på en person och en sak. Men inga av dessa invändningar ska överdrivas, menar man (s. 79).

En annan fråga som behandlas i *Språkriktighetsboken* är den om könsneutrala eller könsbundna personbeteckningar, av typen *riksdagsman*, *riksdagskvinna* och *riksdagsledamot*. Dilemmat handlar om huruvida man kan använda personbeteckningar som slutar på *-man* när ordet syftar på en kvinna, och om man måste använda former som *skådespelerska* eller *kvinnlig skådespelare*. Alltså, ska man ha skilda personbeteckningar för män och kvinnor?

Språkriktighetsboken konstaterar att tendensen sedan länge har varit att frångå feminina personbeteckningar och istället använda ord på till exempel *-are* och *-ör* som könsneutrala former. En annan tendens är också att ord som

slutar på *-kvinna* blir allt ovanligare och är på väg ut ur bruket när inga nya bildas. Det är en utveckling som "de flesta språkvårdare understödjer" och: "Några krav på att av jämställdhetsskäl ha kvar separata manliga och kvinnliga beteckningar, som fallet är i Tyskland, finns knappast i Sverige" (s. 81).

Det konstateras att även om många yrkesbeteckningar som slutar med *-man* visserligen från början avsåg endast män (eftersom det bara var män som utövade yrket), "har de flesta också kommit att bli könsneutrala beteckningar" (s. 82). Det framhålls också att många förknippar dessa uttryck med just män, och att alternativet att använda *person* som efterled aldrig riktigt slagit igenom i svenskan, eftersom många förmodligen tycker att "det låter konstlat med *justeringsperson, polisperson, vetenskapsperson*" (s. 82).

Rekommendationerna är tydliga men inte alltid helt underbyggda. Grundinställningen är att man bör eftersträva att ha en och samma benämning på yrkestitlar och andra personbeteckningar oavsett kön. Därför bör former som slutar på *-ska, -inna* och så vidare undvikas, eftersom de uppfattas som könsbundna. Däremot finns ingen anledning att motverka ord som slutar på *-are* eller *-ör*, eftersom de länge använts som könsneutrala beteckningar. Även ord som slutar på *-man* kan fortsätta användas, eftersom de "längre kunnat fungera som könsneutrala beteckningar", men "ord som är tydligare könsneutrala är att föredra när sådana finns" (s. 86).

Sammanfattningsvis uppmanas språkbrukarna att hellre använda former som *lärare* och *massör* istället för *lärarinna* eller *massös*, hellre använda *forskare, idrottare* osv. istället för *vetenskapsman, idrottsman*, att bara använda uttryck som *kvinnlig lärare* i de fall det är relevant med könstillhörighet, att inte skapa nya yrkestitlar på *-kvinna* eller *-man* eller att skapa ersättningsord med *-person* (som *talesperson* istället för *talesman*), och att aldrig använda feminina beteckningar som *poetissa* eller *medaljös* nedlåtande (s. 87).

Det tredje problemet som presenteras i *Språkriktighetsboken* handlar om adjektivets a- och e-former, alltså sådant som den *nya/nye läraren*. Problemet beskrivs som flerdelat och komplext. Det handlar om vad vi ska använda för form om könet är okänt eller irrelevant i konstruktioner som *den nya/nye chefen*. Det handlar också om e-formens användning om man refererar till en kvinna, till exempel *Sveriges nye statsminister Laila Freivalds*, och om a-formen kan användas om referenten är en mansperson, till exempel *den tyskfödda påven* (s. 88).

Bruket av adjektivets former aktualiseras bara när vi talar om människor och i viss mån djur. Valet påverkas av flera olika faktorer. När ett adjektiv entydigt beskriver en manlig individ får det i de flesta fall e-böjning, till exempel *den svenske kungen* eller *den store båtbyggaren af Chapman*, men det finns

undantag i de svenska språkområden där a-böjning används mer genomgående (som i Finland och Norrland). På motsvarande sätt får adjektiv som entydigt beskriver en kvinnlig individ a-form. I *Språkriktighetsboken*s avsnitt tas en rad undantag och andra mönster upp till diskussion, och det är tydligt att bruket påverkas av många faktorer som kön, geografi, grad av formalitet och så vidare – jag går inte in på dessa här (s. 88–94).

Det konstateras att det finns ett väl tilltaget spelrum för variation och också personliga preferenser. Rekommendationerna sammanfattas i fem punkter. Böjning med -a bör användas om adjektivet beskriver en kvinna eller står självständigt, e-böjning bör användas när adjektivet beskriver en man, när adjektivet beskriver en person utan avseende på kön kan både -e och -a användas, i titlar där *förste* eller *andre* ingår bör normalt e-form användas och när adjektivet inte beskriver en person används a-böjning (s. 95–96).

Jämställt språk

Frågor om könsneutralt eller jämställt språk fortsätter att diskuteras i samhället och 2008 uppdrog Svenska språknämnden åt Karin Milles att skriva småskriften *Jämställt språk*. I den fortsätter diskussionen om samma frågor som togs upp i *Språkriktighetsboken*.

I frågan om könsneutrala yrkes- och personbeteckningar drivs egentligen ingen annan hållning än i *Språkriktighetsboken*, men den går ändå något längre i vissa frågor och i sitt allmänna resonemang. "Arbeta gärna för att införa mer neutrala beteckningar", uppmanar Milles och ger som exempel att *expert* kan användas istället för *fackman*, *anställd* istället för *tjänsteman* (2008, s. 47).

När det gäller könsneutralt pronomen är diskussionen delvis en annan. Milles lyfter fram att *ben* har börjat användas i vissa kretsar, att bland "transpersoner, personer med blandat könsuttryck" sprids användningen av *ben* (s. 52), men att det finns en risk att formuleringen drar uppmärksamhet från den information som texten vill förmedla. Av samma skäl bör *hon* som generiskt pronomen, liksom nybildningar som *hn*, undvikas. Rekommendationerna är i stort desamma som i *Språkriktighetsboken*, med tillägget att även direkt tilltal som *du* ibland kan användas.

Adjektivböjningarna tas upp på samma sätt som i *Språkriktighetsboken* – det framhålls att det är ett komplicerat språkligt fenomen som inte bara har med kön att göra, utan också regional och stilistisk variation. Även ett ords överförda betydelse eller ålderdomliga prägel kan påverka. I *Jämställt språk* fokuseras aspekten med kön och Milles konstaterar att det är oklart vilken form som kan fungera som den könsneutrala. Hon konstaterar att det är svårt att ge något entydigt råd till den som vill använda ett jämställt språk, men skriver i en av språkvårdens

mest garderande meningar genom tiderna: "Kanske kan man ändå försiktigtvis anmoda tveksamma språkbrukare att försöka använda a-former i de flesta fall" (s. 58). Formen har fäste i talspråket, numera större användningsområde och är också formen i plural. Det gör att a-formen kan ses som normen, menar Milles, och att e-formerna i någon mån kan ses som specialfall.

Till skillnad från *Språkriktighetsboken* tas generiskt *man* upp. Problemet beskrivs som att det sammanfaller med substantivet *man*, och att pronomenet historiskt sett kommer av substantivet. Milles skriver: "Och visst är det mindre lyckat ur jämställdhetssynpunkt att det manliga får stå för det allmänna och mänskliga. Att ordet också är frekvent, både i tal och skrift, gör inte det hela bättre. Att *man* ofta används i meningar som på något sätt syftar på ett normalbeteende eller normaltillstånd gör också att vi får en oönskad symbolisk koppling mellan det normala och det manliga" (s. 55). Problemet avskrivs dock eftersom det inte finns någon risk för att det sammanblandas med substantivet *man*, "även om det kan vara irriterande på grund av sin form och sitt ursprung" (s. 55). Rekommendationen blir att fortsätta använda *man*, men den som har alternativet *en* i sitt talspråk kan i mer informella texter pröva att använda det.

Även andra frågor tas upp i boken. Ett avsnitt kallas för "ordpar" och avser uttryck där det finns ett manligt och ett kvinnligt led. Frågan är i vilken ordning orden ska komma om man vill skriva könsneutralt: *Män och kvinnor? Hon eller han?* Det är symboliskt olyckligt om man oreflekterat alltid låter det manliga ledet komma först, menar Milles, och rekommenderar att man kan låta lite olika principer styra. Ordens längd kan avgöra, där det kortaste ordet ofta kommer först i etablerade ordpar som *kniv och gaffel*, *ler och långbalm*, eller så kan man låta bokstavsordningen vara avgörande (s. 59).

I *Jämställt språk* tas också andra aspekter av språk i förhållande till kön upp. Dels finns en forskningsöversikt, dels ett avsnitt som innehåller ett frågeschema som kan användas för att ta reda på om en text är jämställd. Även ett avsnitt om förtryckande språk finns i boken, vilket bygger på den norska politikern och socialpsykologen Berit Ås teorier om så kallade härskartekniker, alltså strategierna som privilegierade grupper – framförallt män – kan använda för att behålla och utöka sin makt och status på en annan grupp – framförallt kvinnors – bekostnad (s. 93). Ytterligare ett kapitel belyser hur sexistiska och homofoba skällsord kan användas vid verbala kränkningar.

Sammanfattningsvis omfattar *Jämställt språk* en bredare koppling mellan språk och kön, och i vissa fall öppnar rekommendationerna för en lite annan hållning än vad *Språkriktighetsboken* gjorde några år tidigare. Men några stora avsteg är svåra att finna.

Den stora vändningen kom istället några år senare.

Hen och annan språkaktivism – vändningen

År 2012 brukar ses som det stora hen-året, och helt klart är att det runt detta år sker en vändning. Pronomenet *hen* används när könstillhörigheten är okänd, oväsentlig eller ska otvetydigt göras. *Hen* som ett könsneutralt alternativ hade diskuterats i flera decennier, men intensifierats alltmer. Och runt 2010–2012 nådde debatten sin kulmen. År 2013 sammanfattade Språkrådet sina rekommendationer i tre punkter:

- Det finns inga språkliga hinder för att använda *hen*, och det används i alltför många sammanhang, men det kan finnas en risk att ordet drar uppmärksamhet från texten. Det behöver därför avgöras av skribenten, situationen och mottagarna om ordet är lämpligt i sammanhanget eller inte.
- När någon själv vill omtalas *hen* bör detta respekteras. Den som vill bli omtalad som *han* eller *hon* bör på samma sätt respekteras för det.
- Om sammanhanget är oklart eller om skribenten har normkritiska intentioner kan texten försees med en klargörande kommentar om skribentens intentioner med att använda *hen*.

När Svenska Akademiens ordlista (SAOL) tog med *hen* som ett ord i den fjortonde upplagan 2015 var det som att debatten planade ut. Men någonting hade hänt inom fältet om könsneutralitet i språket. Åren som följde fanns en annan medvetenhet, både inom språkvetenskapen och utanför.

En avhandling om språkaktivistiska förslag (Wojahn 2015) gav skjuts åt diskussionerna och påverkade också språkvården, som under de här åren blev mer medveten och såg över många av sina rekommendationer, bland annat i databasen *Frågelådan* (<https://frageladan.isof.se>).

Språkrådet rekommenderar

När nästa stora bok kommer från Språkrådet är året 2023. *Språkrådet rekommenderar* är i mycket en annorlunda uppföljare till *Språkriktighetsboken*. Grep-pet är ett annat, frågorna likaså, men grunderna för språkvårdens uppdrag är detsamma. Språkrådet har fortfarande till uppgift att ”ge råd och upplysningar i språkfrågor” (*Språkrådet rekommenderar* 2023, s. 9), och syftet med boken är att visa hur dessa rekommendationer arbetas fram, att redovisa metoder och tänkesätt som språkvården använder sig av. Men boken ger också en del konkreta råd i vissa språkfrågor.

Intressant är det urval som gjorts. Några frågor är bekanta sedan tidigare. Kapitlet om könsneutralt språk har huvudrubriken ”Om skribenten vill skriva könsneutralt, hur ska hen göra då?” och har förutom inledning och avslutning

tre avsnitt om olika språkliga problem: "Hen", "Man eller en?" och "Tjänsteman eller tjänsteperson?".

Även lösningarna känns igen. Listan på strategier som kan tas till om man vill undvika problemet och skriva könsneutralt känns igen från tidigare. Skillnaden är att språkvården inte längre avråder från *ben*. Istället ser man att det kan passa om man skriver om personer i allmänhet. "Användningen av *ben* har ökat i många typer av texter. Det är alltså väl etablerat i språkbruket i dag, men man måste samtidigt vara medveten om att det fortfarande uppfattas som ett signalord av vissa, och därför bedöma lämpligheten utifrån målgruppen" (s. 51).

Avsnittet om *man* eller *en* fokuserar mycket tydligare än tidigare skrifter på den feministiska aspekten, och lyfter fram att feministiska språkaktivister har börjat ersätta *man* med *en* som ett sätt att "både ifrågasätta den manliga normen och göra språket mer könsneutralt och inkluderande. Dessutom möjliggör könsneutraliteten, åtminstone i teorin, ett maximalt inkluderande av alla möjliga könsidentiteter, inte bara kvinnor och män" (2023, s. 53). I rekommendationen lyfts *man* fram framför *en*, eftersom *en* väcker reaktioner hos många. Man fäster också vikt vid att valet också beror på vem som är avsändaren av texten, och hur den vill uppfattas. Det argumentet är nytt.

Avsnittet om *tjänsteman* respektive *tjänsteperson* känns igen från tidigare litteratur. Men medan språkvården tidigare har förhållit sig skeptisk till yrkesbeteckningar som slutar på *-person* (som i *Språkriktighetsboken*) är det nu annat ljud i skällan. "Det finns alltså många faktorer som talar för att också *tjänsteman* successivt kan ersättas av *tjänsteperson*" (s. 56), menar man och rekommenderar denna form "då det uppfattas som mest könsneutralt. I de fall en viss könstillhörighet behöver lyftas fram kan adjektiv som till exempel manlig, kvinnlig eller ickebinär användas: manlig/kvinnlig/ickebinär tjänsteperson. Om man inte vill välja mellan tjänsteman och tjänsteperson kan det ibland fungera att använda alternativa könsneutrala beteckningar som anställd, handläggare eller administratör" (s. 57).

I *Språkrådet rekommenderar* finns även ett kapitel som enbart delvis har med kön att göra. Det heter "Benämningsfrågor. Om samhällets ord för grupper av människor" och tar upp tre olika aspekter på detta tema: "Handikapp, funktionsnedsättning, funktionsvariation, funktionshinder, funkis", "Person först" och "Samer, romer och ursprungsamerikaner". Jag tar upp detta här för att det är en central del för att visa den fokusförflyttning som skett i de frågor som når språkvårdens bord. Frågorna handlar mer sällan om enbart kön, utan i en vidare kontext om hur människor ska benämnas generellt, även inom de andra diskrimineringsgrunderna som könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, funktionsnedsättning och sexuell läggning.

Frågan om könsneutralt språk har därför alltmer kommit att ingå under det paraply som ofta benämns ”inkluderande språk”.

Inkluderande språk

Redan 2018 fick jag idén till en bok om inkluderande språk. Bakgrunden var just den svängning som fanns både i debatten i samhället, och hos språkvården. Det fanns ett behov av att svara på delvis andra frågor, komma med andra argument, ge en annan bakgrund. Perspektiven hade förskjutits och var delvis andra.

Boken kom ut 2024 och belyser både den debatt som förts om olika frågor och belyser både traditionella språkvårdsfrågor, men också nyare. Jag ställer frågor av typen: Vad är ett inkluderande språk? Varför uppstår språkstrider? Vem bestämmer vad det ska heta? Var har striderna förts? Hur är den som benämns? Vilken kontext? Vart är vi på väg? Ambitionen var att ge bakgrund och argument, snarare än raka rekommendationer.

Boken, och många andra skrifter med den, står för en utvidgning av perspektiv. Nyare perspektiv är mer intersektionella, det vill säga tar i beaktande många andra kategoriseringar än kön, och andra sätt att se på makt. Språkfrågorna som ställs handlar om benämningar och kategorisering av människor i stort, och inte bara om kön. Språkvården lägger vid den här tiden också större makt hos andra aktörer – och lyfter fram att andra än språkvårdare styr utvecklingen av språk av det här slaget. Rätten till självbenämning skrivs fram på ett sätt som inte gjorts i tidigare språkvårdslitteratur. Det är ytterligare ett argument som tillkommit.

Konfliktlinjerna är egentligen två. Den första står mellan språkkonservativa – som värnar traditionen och vill behålla språkformer så långt som möjligt – och språkaktivister, som vill förändra samhället genom språkliga verktyg (Lind Palicki 2024, kap. 2). Den andra konfliktlinjen handlar om det som slås fast som ”det inkluderande språket” men som ofta är krångligt, består av flerordsfraser (av typen *plan för ökad delaktighet för personer med funktionsnedsättning* som ersatte *handikapplan* i Socialstyrelsens termbank) och ofta har större extension än uttrycken som de ersätter (som exempelvis *person med funktionsvariation* istället för *person med funktionsnedsättning*). Det finns alltså en konflikt mellan det som framhålls som inkluderande å ena sidan och begränsning å andra sidan.

Vanliga frågor till språkvården idag

Vilka frågor ställs då till Språkrådet i Sverige idag, och vad söks det på i frågor-och-svar-tjänsten *Frågelådan*? En av de vanligaste frågorna handlar om

tjänsteperson istället för *tjänsteman*. Ett liknande exempel är bruket av *ombudsman*. Vanligt är också att fråga om -a/-e-former på ord, och en del frågar om *en* istället för *man*. Vissa frågor är alltså lika aktuella idag som tidigare.

Det finns även många sökningar på andra benämningsfrågor, som frågor som rör funktionalitet (*person med funktionshinder*, *funktionsnedsättning*, *funktionsvariation*, *funktionsuppsättning*) och laddade beteckningar som *indian* och *n-ordet*. Enstaka personer har under det senaste året undrat över former som *god man*, *prostituerad* (bör det heta *sexarbetare* istället?).

Det märks i frågorna att diskussionerna idag påverkas mer av hur ord behandlas på andra språk. Det rör ord som *ras*, *indian* och *genderfluid* där diskussionerna om de engelska orden har påverkat hur orden uppfattas i svenskan – vi lånar inte bara in orden i sig utan också deras konnotationer. Även fackspråkliga termer kommer alltmer in i allmänspråket: *person med blindhet*, *obesitas*, *könsdysfori* ses ofta som mer korrekta för att de används experter emellan, vilket också påverkar exempelvis vilka ord som medierna använder.

Språkvårdens uppgift har förskjutits

Många språkbrukare upplever att utvecklingen går snabbare nu än tidigare, att den samhälleliga agendan påverkar och utmanar. Därmed har även språkvårdens diskussioner och inställning förskjutits. Från att ha handlat framförallt om könsneutralt pronomen, a/e-böjning och könsneutrala person- och yrkesbeteckningar till att ha utvidgats till att omfamnas av samma kluster som det som benämns inkluderande eller icke-diskriminerande språk.

Det ställer också andra krav på språkvårdares uppgift. Vi behöver oftare diskutera sådant som hur språkförändring går till, påtala att det ofta råder oenighet om vad som är inkluderande, att det som anses inkluderande ofta är krångligt, visa att inkludering sker på många andra sätt än genom benämningar, och kanske framförallt – mana till tolerans inför att språkbrukare har olika uppfattningar om vad som anses inkluderande och diskriminerande. Det handlar idag mycket om att säga att i tider av förändring finns inga neutrala alternativ. Ändå måste vi välja, och göra medvetna val.

Summary

The article traces the development of Swedish language policy from gender-neutral to more inclusive language. It reviews key publications such as *Språkriktighetsboken* (2005), *Jämställt språk* (2008), and *Språkrådet rekommenderar* (2023), showing how views on gendered terms, pronouns, and adjectives have evolved. Early recommendations focused on neutrality, while later works embrac-

ced inclusion and self-identification. The adoption of *hen* in 2010–2015 marked a major turning point. Recent language advice extends beyond gender to issues of ethnicity, disability, and identity, reflecting a broader shift toward inclusive terminology. The author argues that language policy now emphasizes awareness, tolerance, and conscious choice in times of linguistic change.

Referenser

Bylin, Maria & Melander, Björn (red), 2023: *Språkrådet rekommenderar*. Stockholm: Institutet för språk och folkminnen (Isof).

Frågelådan. Tillgänglig på: <https://frageladan.isof.se>.

Lind Palicki, Lena, 2024: *Inkluderande språk*. Stockholm: Norstedts.

Milles, Karin, 2008: *Jämställt språk*. Stockholm: Svenska språknämnden.

Språkriktighetsboken, 2005: Stockholm: Svenska språknämnden.

Wojahn, Daniel, 2015: *Språkaktivism: Diskussioner om feministiska språkförändringar i Sverige från 1960-talet till 2015*. Uppsala universitet.

Författare

Lena Lind Palicki är språkvetare och chef på Språkrådet. Hon har forskat om myndighetsspråk, språkvård och inkludering i samtida svenskt språkbruk.

Nyckelord

könsneutralt språk, inkluderande språk, svensk språkvård, jämställt språk

Bibliografiske oplysninger

Lind Palicki, Lena, 2026: Från ett könsneutralt till ett inkluderande språk. I: Kirsten Lindø Dolberg-Møller (red.): *Sprog i Norden 2026*, s. 21-31.

<https://tidsskrift.dk/sin/index>

© Forfatterne og Netværket for Sprognævnene i Norden
